

EDITURA ACADEMIEI ROMANE – 70 DE ANI DE EXISTENȚĂ

În 1868, figurile luminate ale românilor inițiau un program destinat publicării de cărți și reviste, inaugurând o nouă paradigmă instituțională, din care se va nutri ideea unei edituri a întregii comunități academice, care va și fi fondată peste 80 de ani. La 150 de ani de la instituirea celui mai înalt program al circulației cărții din spațiul românesc și la 70 de ani de la forma sa instituționalizată, Editura Academiei ne oferă cea mai curată și mai cuprinzătoare oglindă a străduințelor creatoare ale întregii culturi românești. Editura Academiei a fost întemeiată pe o idee și a fost însuflețită de o misiune. **„Misiunea, ne spune marele istoric N. Iorga, creează un program și programul acesta se preface într-o serie de acțiuni care alcătuiesc o tradiție”**. Orice altă formațiune socială, o comunitate oarecare, poate fi în afara unei misiuni. *Comunitățile, în genere, își au rațiunea de a fi în ele însele, instituțiile și alte tipuri de asociere omenească își extrag rațiunea de a fi din afara lor, dintr-o idee, o misiune și un program. Editura Academiei este propagatoarea unui etos și păstrătoarea unui patrimoniu spiritual*. Ea a fost destinată operei de difuzare, depozitare și, deci, păstrare a patrimoniului științei românești, fiind însuflețită de cel mai puternic impuls pasionar din istoria spirituală a unei civilizații în genere: *etosul Academiei*.

La ceasul ei aniversar, Editura Academiei este chemată să preia direcția strategiei editoriale a statului român în contextul și în raport cu problematica „societății civile mondiale” *in statu nascendi*, în și prin care se vor afirma și forțele salvatoare ale civilizației planetare. În acest context se plasează responsabilitatea unei asemenea edituri ca reprezentantă obiectivă (nedeependentă de voința și capriciile conjuncturilor) a dinamicii structurii intelectuale a unei epoci întregi și a unei mari culturi. Editura Academiei poate fi și trebuie să fie principalul mecanism al noii cunoașteri a unei națiuni, ilustrându-se totodată ca principalul suport și garant al drepturilor de exercitare individuală și colectivă a „proprietății sale identitare”. Editura Academiei nu-și poate defini marginile și nu-și poate desfășura energiile nucleare decât în și prin ființa și menirea Academiei Române. *Dacă Academia Română este gestionarul unei complete depozități a moștenirii spirituale de valoare universală a poporului român, fiind deopotrivă și garantul perpetuității acesteea peste veacuri, Editura sa, dimpreună cu toate Institutele sale, sunt brațele care apără și sporesc această moștenire*.

„*Revista română de sociologie*”, serie nouă, anul XXIX, nr. 1–2, p. 207–211, București, 2018

Creative Commons License
Attribution-NoDerivs CC BY-ND

Nimic nu este mai grăitor pentru ideea de Academie ca gestul membrilor Academiei neoplatonice târzii din perioada postiustiniană, care purtau cu ei sulurile de literatură, filosofie și știință spre noua capitală sasanidă, unde căutau protecție nu neapărat pentru ei, ci mai ales pentru neprețuitele depozite ale unei neprețuite moșteniri spirituale, prin care se păstrase legătura neîntreruptă, de peste o mie de ani, cu Academia platonice. Semnul sub care reînvia vechea Academie era din nou acela al koinoniei unei vaste arii culturale zidită pe aceleași fundamente. Gestul membrilor Academiei postiustiniene este acoperitor, ca mare simbol, pentru lucrarea comunității de cunoaștere, creație, cercetare, depozitare și transmitere a Academiei. Pentru o asemenea misiune de păstrare și transmitere a unei moșteniri s-au constituit dintru începuturi un tip special de capacități, competențe, programe și strategii care poartă un singur nume: Editura Academiei. Rar poate adevăra cineva și undeva în altă parte decât în spațiul Academiei Române o așa de miraculoasă mărturie de asemănare cu sensul milenarei Academii din Eurasia sudică. Etosul academic se referă, iată, tocmai la totalitatea străduințelor de păstrare, transmitere și dezvoltare a moștenirii spirituale a unui popor în koinonie cu moștenirea spirituală universală, a tuturor popoarelor din corpusul unei civilizații. Editura Academiei își extrage paradigma dintr-o asemenea tradiție și își definește misiunea în raport cu această nouă comuniune care este aceea a națiunilor europene de a căror lucrare împreună (*synergia*) se leagă moștenirea și șansele noii comunități de cunoaștere și de propășire a națiunilor și, prin medierea acestora, a umanității însăși. Șansa și distincția Editurii Academiei Române în arhitectura strategică a statului român se leagă tocmai de avantajul competitiv care decurge din împărtășirea etosului Academiei Române și din calitatea sa unică de păstrătoare deplină a patrimoniului culturii române în integralitatea lui, prin care însăși societatea se menține conectată la patrimoniul culturii universale. Ființa și menirea unei astfel de instituții sunt derivate, așadar, din ființa comunității românești în felurile ei moduri și strategii de a se propaga în istorie, dar și din raporturile sale cu o moștenire inestimabilă și cu impulsul pasionar al Academiei Române.

Indiferent de formula sa istorică și, deci, tranzitorie, Editura Academiei s-a menținut în orizontul aceleiași paradigme ale cărei înțelesuri am încercat să le deslușim. Editura a fost și a rămas națională, păstrătoare de patrimoniu și purtătoare al unui impuls pasionar unic, derivat, precum s-a precizat, din etosul academic a unei culturi. Membrii unei Academii sunt depotrivă patriarhii unei națiuni, siguranța ei spirituală, trezia cumpenei în vremurile tulburi, confuze, aducătoare de primejdii pentru ființa spirituală a unui popor. Editura Academiei este arma cea mai eficace, brațul de tărie al unei misiuni așa de înalte, pe jumătate operă, pe jumătate destin. Editura Academiei întrunește astăzi mai toate trăsăturile unei edituri enciclopedice. În cărțile și revistele sale se recompune, ca într-o oglindă, modelul cunoașterii universale a societății omenești. Nu este domeniu al cunoașterii și culturii care să nu fie totodată dimensiune instituțională a acestei extraordinare edituri. În modelul său se oglindesc marile tradiții enciclopedice ale

istoriei universale, așa cum se reproduc ele în cuprinsul culturii române. Oamenii unei asemenea instituții sunt, desigur, frământați de metoda selecției și ierarhizării cunoștințelor și, deci, a cărților și revistelor cu valoare de circulație.

La români dimensiunea enciclopedică a valorificării patrimoniului este adevărată de mari *monumente spirituale*, precum *enciclopedia orală a folclorului*, în care sunt acumulate *marile tezaure de învățături spirituale ale umanității* de la neolitic și până la *marea sinteză a ecleziei creștine*, în genere, până la sinteza marilor religii. Caracteristica și tendința spre mișcare enciclopedică a patrimoniului spiritual românesc este atestată în feluritele domenii ale creației, în genere, precum ar fi, de pildă, sintezele plastice ilustrate de programul iconografic ștefanian și rareșian, exprimate doctrinar în programul mitropolitului Grigorie Roșca. Chivotele lui Petru Rareș, cum au fost numite mănăstirile din Bucovina, completă *enciclopedia plastică săvârșită de politeuma creștină răsăriteană*. Nu cred că există vreun alt document postbizantin (de după Hagia Sofia constantinopolitană) în care să fie cuprinse sinteze așa de complexe pentru cele două mari câmpuri stilistice care se căutau unul pe altul fără de a se putea întâlni, și anume, bizantinismul static răsăritean și barocul dinamic apusean, precum sunt aceste chivote. Ele au fost dublate la un interval de circa 200 de ani de opera de primă sinteză enciclopedică a Răsăritului cu Apusul, care este opera lui Cantemir. Prin opera acestuia cele două stiluri se întâlnesc sub forma unui al treilea câmp stilistic numit de Blaga „bizantinism dinamic”. Această performanță teribilă l-a proiectat pe Cantemir la titlul de prim cetățean al Europei universale în care se cuprind deopotrivă Răsăritul și Apusul, titlatură atestată de calitatea de membru al celor două Academii, germană și rusă. Concepția cantemirească a celor patru monarhate este prima sinteză europeană dintre viziunea profetului Daniel asupra imperiilor și marile viziuni orientale și occidentale asupra rotației marilor civilizații sub formula pe care romanii au denumit-o *imperium*. *Cives romanum* era calitatea care-l înfrătea pe *purtătorul de Hristos* Apostol Pavel cu *purtătorul de imperium* al capitalei universale a antichității romane, Roma. Cele două *universalități* – cea orizontală a imperiului pământesc și cea verticală a imperiului veșnic, deopotrivă ceresc și pământesc, creștin – se întâlneau la Roma pentru a pune piatra de temelie a noului universalism al ecleziei creștine, în și prin care triumfa întâlnirea tuturor marilor culturi ale lumii sub forma unei teandrii care unifica cerul cu pământul. Unul dintre locurile în care se adevăra miracolul pericopei evanghelice a pescuitului minunat a fost, în zona Răsăritului, tocmai spațiul spiritualității românești.

Acesta este cadrul asumată, în și prin programele sale, de către Editura Academiei, program și misiune asumate și îndatorate unor spirite tutelare precum sunt directorii acestei înalte instituții, precum este acest extraordinar *spiritus rector* al Editurii de azi, scriitorul și cărturarul Dumitru Radu Popescu. Românii s-au născut ca popor în cadrul marelui triumf etnic al politeumei botezului apostolic în tot Răsăritul și Apusul, adevărind prima sinergie trinitară a Europei, compusă din cele trei popoare apostolice (care au primit botezul direct prin și de la Sfinții

Apostoli): italienii, grecii și românii. Prin aceste trei popoare se afirmă sinteza universalistă dintre Roma, Atena, Ierusalim și Cappadochia. Vechiul și Noul Testament se fac temelia iudeo-creștină a Europei greco-romane, adică a ceea ce putem considera drept marca identității europene. Metoda și mișcarea enciclopedică sunt totodată și singurele condiții care fac posibil un tip de cunoaștere prin care triumfă *paideuma* universalului, adică școala universală. De aceea cred că o Editură enciclopedică precum este Editura Academiei este expresia triumfului științei și pedagogiei universaliste a propriei noastre națiuni ca națiune europeană și, deci, universală. Națiunile se pot apăra de formula universalismelor abstracte numite globalizări numai prin participarea la edificarea civilizațiilor. Universalizarea adevărată este aceea care se manifestă în și prin opera creatoare a popoarelor. Acest proces creator la scara popoarelor poate fi cunoscut numai prin metoda și în cadrul mișcării instituțiilor cu vocație enciclopedică. Altă metodă adecvată pentru punerea în circulație a aportului creator al unui popor la o civilizație a universalului nu există. Sunt multe semne care atestă astăzi o asemenea mișcare în mediul academic românesc și toate au fost asumate prin programele Editurii Academiei. Inițiativele enciclopedice ale Editurii sunt cele prin se oglindesc, deopotrivă, inițiativa unei Noi Enciclopedii a României, proiect lansat de Academicianul Tudorel Postolache, inițiativa cunoașterii celui mai important stoc natural al popoarelor, pământul, și a „oamenilor pământului” (țărani, de la *terra*, care înseamnă pământ), ilustrată de străduințele Academicianului Cristian Hera, studiile de monografiere enciclopedică regională, precum aceea a Țării Hațegului, legată de cercetările coordonate de Academicianul Ion Păun Otiman, elaborarea primului corpus de enciclopedie istorică a românilor legat de energia coordonatoare a Academicianului Dan Berindei, sau, în fine, realizarea primului cadru instituțional pentru studiul biodiversității, realizat de Academicianul Alexandru Bogdan. Unul dintre cercetătorii asociați ai Institutului de Sociologie a scris prima monografie dedicată românilor care s-au stins de pe toată întinderea Moraviei și din Tatra Albă, care ne-a descoperit un monument de civilizație montană datorat gorailor din Polonia, Slovacia, Cehia, adică valahilor munteni din Europa Centrală.

În ceea ce ne privește, am încercat să punem prima treaptă a scării unei cunoașteri enciclopedice a satului prin editarea *Dicționarului* și a *Tratatului de sociologie rurală*,acompaniate de *Atlasul sociologic rural*, reușind astfel să ne armonizăm cu ritmul imprimat în cuprinsul Academiei Române de programele studierii potențialului regional al civilizației țărănești sau de programul montanologiei, inițiat pentru cunoașterea Vetrei regionale a Dornelor, adevărat ecomuzeu al Coloanei vertebrale a Europei Centrale, care este lanțul eurocarpatic. Cunoașterea acestui lanț muntos, completată cu montanologia Tatrelor, ar putea să fie o primă ilustrare a unei noi științe a substratului eco-noologic al Europei, știut fiind că Munții sunt cel mai puternic rezervor al moștenirilor spirituale a unui întreg grup de popoare. Toate acestea sunt ilustrate în programele Editurii Academiei.

Programul editorial enciclopedic al Editurii Academiei este cadrul care va permite Academiei Române să-și elaboreze propriul său index pentru calcularea coeficientului de impact al creațiilor, cărților și revistelor mediului academic românesc, în raport cu centrul național de gravitație al științelor. Dacă această chestiune nu va fi rezolvată, atunci tinerii vor sta departe de un asemenea proiect de pedagogie națională¹. Programele de până acum ale Editurii Academiei fac realizabil proiectul la care a visat Ion Heliade Rădulescu, acela de a crea o *Bibliotheca Universalis* în limba română, prin care marile opere ale culturii naționale și ale omenirii să fie găzduite în cadrul viu al acestei culturi.

Ilie Bădescu

---

¹ Enciclopedia ca mișcare, ca metodă și ca proces de cunoaștere depinde de rezolvarea unor tensiuni care-o amenință, ca întreprindere de mare anvergură, chiar de la startul ei: tendința sectară a mafiei grilelor care riscă să vânture energiile tinere departe de spațiul de concentrare a energiilor necesare unui atare proiect. Pentru mafiele grilelor este mult mai important coeficientul de impact ISI, decât coeficientul de impact național al eforturilor și deci al studiilor cercetătorilor tineri. Impactul ar trebui judecat după mărimea efectului acestor cercetări la edificarea Noii Enciclopedii.

